

LATVIJAS 15 GADI NATO

1. attēls

*NATO karoga pacelšana pie Rīgas pils,
2004. gada 2. aprīlis.*

Aizsardzības ministrijas arhīvs

Pirms piecpadsmit gadiem – 29. martā – Latvija kļuva par pilntiesīgu NATO (Ziemeļatlantijas līguma organizācija) dalībvalsti, tādējādi apliecinot, ka savu nacionālo drošību un aizsardzību tā garantēs, sadarbojoties ar pārējām dalībvalstīm. Izvēli par labu aliansei galvenokārt noteica Vašingtonas līguma 5. pantā definētais kolektīvās aizsardzības princips, kas paredz, ka bruņots uzbrukums vienai vai vairākām alianses dalībvalstīm nozīmē uzbrukumu arī pārējām. Kopš alianses dibināšanas 1949. gada 4. aprīlī šis princips nav ticis apšaubīts un pierādījis savu rīcībspēju mūsdienu sarežģītajā starptautiskajā situācijā.

1. attēls

2. attēls

Pirmā Operacionālās sadarbības padomnieku grupa apmāca Afganistānas karavīrus, 2009. gada 15. janvāris.

Fotogrāfs majors Juris Āboliņš.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

Latvijas ceļš uz NATO

Līdz ar aukstā kara beigām NATO pārskatīja savu stratēģiju un nolēma iedibināt jaunas sadarbības formas ar tām valstīm, kuras vēlas kopīgiem spēkiem piedalīties starptautiskās drošības stiprināšanā. 1991. gadā alianse izveidoja Ziemeļatlantijas Sadarbības padomi (NACC), kurā bija pārstāvēta arī Latvija. 1994. gada 14. februārī Latvija pievienojās tajā pašā gadā izveidotajai NATO programmai "Partnerattiecības mieram" (Partnership for Peace), kas sniedza iespēju saņemt NATO un tās dalībvalstu atbalstu aizsardzības sistēmas attīstībai. Ar šīs programmas atbalstu tika veidots Baltijas valstīs pirmais NATO standartiem atbilstošais bataljons (BALTBAT), kas divus gadus vēlāk sāka piedalīties starptautiskajās misijās līdzās NATO dalībvalstu spēkiem. 1999. gada 23. aprīlī NATO samitā Vašingtonā Latvija kopā ar sešām citām kandidātvalstīm tika uzaicināta kļūt par alianses kandidātvalsti un uzsākt Rīcības plāna dalībai (Membership Action Plan) NATO īstenošanu. 2002. gada 21. novembrī NATO samita laikā Prāgā Latvija saņēma uzaicinājumu pievienoties aliansei. Savukārt jau 2004. gada 29. martā Latvija kļuva par pilntiesīgu NATO dalībvalsti, apliecinot, ka mērķtiecīgs un konsekvents darbs pie valsts drošības un aizsardzības politikas un militāro spēju veidošanas jāvīs īsā laikā iekļauties pasaules spēcīgāko valstu aliansē.

3. attēls

Latvijas karavīru dalība NATO militārajās mācībās "Trident Juncture" Norvēģijā, 2015. gads.

Fotogrāfs seržants Ēriks Kukutis.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

2. attēls

3. attēls

4. attēls

Dalība NATO Reaģēšanas spēkos. BRTE (Baltic Region Training Event) XII tiek apmācīti Baltijas valstu gaisa atbalsta kontrolieri. Latvija, 2012. gada 31. maijs.

Fotogrāfs Normunds Mežiņš.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

Latvija kopā ar NATO pasaulē

Latvijas dalība NATO nozīmē ne tikai savas un transatlantiskās telpas aizsardzību, bet arī piedalīšanos NATO vadītajās operācijās dažādās pasaules valstīs. Līdz šim 3802 Latvijas karavīri ir piedalījušies drošības stiprināšanā Bosnijā un Hercegovinā (IFOR/SFOR), kur laikposmā no 1996. līdz 2004. gadam savu pieredzi likuši lietā 612 karavīri, 1999. gadā Albānijā operācijas AFOR ietvaros darbojās astoņi Latvijas pārstāvji, bet Kosovā (KAFOR) 457 karavīri sniedza dažāda veida atbalstu 2000.–2009. gadā. Daudzskaitlīgākā un ilgstošākā ir bijusi Latvijas dalība ISAF/RSM operācijā Afganistānā (2003.–2018. gads), kurā kopumā ir piedalījušies 2725 karavīri.

Lai padarītu NATO spēcīgāku un spējīgāku starptautisku krīžu risināšanā, alianses dalībvalstis izveidoja NATO Reaģēšanas spēkus (NRF), kas nodrošinātu ātru militāru reakciju krīžu gadījumā, kā arī aizstāvētu alianses dalībvalstis. Latvijas karavīri NATO Reaģēšanas spēkos piedalās kopš 2006. gada, un tajos ir dežurējuši vairāk nekā 1230 Latvijas karavīru, kuri pārstāv tādas jomas kā nesprāgušās munīcijas neitralizēšana, militārie policisti, kājnieki, speciālo uzdevumu vienības karavīri, štāba virsnieki, kā arī mīnu meklēšanas kuģi ar apkalpēm.

Latvijas līdzdalība NATO starptautiskajās operācijās un NATO Reaģēšanas spēkos (NRF) palīdz attīstīt bruņoto spēku kaujas spējas, regulāri tās modernizēt un pilnveidot sadarbības mehānismus ar pārējām dalībvalstīm. Šādam mērķim kalpo arī dalība NATO militārajās mācībās, kurās Latvija piedalās kopš 1997. gada septembra. Latvija

4. attēls

šo 15 gadu laikā ir piedalījušies 166 NATO militārajās mācībās, no tām 43 mācības ir organizētas Latvijā. 2018. gadā 40 Latvijas karavīri piedalījās vienās no lielākajām NATO militārajām mācībām pēdējās desmitgadēs "Trident Juncture 18" Norvēģijā, kurās kopā iesaistījās ap 50 000 karavīru, 10 000 transporta vienību, 65 kuģi un vairāki simti gaisa transporta vienību.

5. attēls

Militāro mācību "Open Spirit 2011" norise Latvijā, 2011. gada 30. augusts.

Fotogrāfs Gatis Dieziņš.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

NATO klātbūtne Latvijā – ieguldījums Latvijas drošībā

Latvijas iestāšanās NATO nozīmēja arī alianses dalībvalstu solidaritātes atbildību par drošību valstī. Tādēļ kopš 2004. gada Latvijas gaisa telpu sargā sabiedroto lidmašīnas. 15 gadu laikā šajā militārajā operācijā ir piedalījušās 17 valstis, vairākas no tām atkārtoti. Baltijas gaisa telpu līdz šim ir sargājuši ASV, Beļģijas, Čehijas, Dānijas, Francijas, Apvienotās Karalistes, Nīderlandes, Norvēģijas, Polijas, Portugāles, Rumānijas, Spānijas, Turcijas, Vācijas, Kanādas, Ungārijas un Itālijas gaisa spēku kontingenti.

2006. gadā Latvija bija atbildīga par NATO samita rīkošanu un dalībvalstu augstāko amatpersonu uzņemšanu. Rīgas samita laikā Latvija kļuva par starptautiskās drošības diskusiju vietu, kur sprieda par drošības uzlabošanu Afganistānā, alianses partnerības stiprināšanu un sadarbību ar starptautiskajām organizācijām. Tieši šīs tikšanās laikā likti pamati Rīgas Konferencē, kas ir kļuvusi par nozīmīgāko drošības forumu Ziemeļeiropā.

Pēc 2014. gada notikumiem Ukrainā, kas liecināja par ģeopolitiskām izmaiņām NATO austrumu robežas tuvumā un jaunu drošības izaicinājumu parādīšanos reģionā, alianses dalībvalstis Velsas un Varšavas galotņu tikšanās laikā pieņēma vairākus nozīmīgus lēmumus par NATO atturēšanas un aizsardzības spēju stiprināšanu Baltijas valstīs. Tie rezultējās ar bataljona lieluma NATO paplašinātās klātbūtnes (Enhanced Forward Presence) kaujas grupas izvietojumu Latvijā 2017. gada jūlijā. Rotācijas kārtībā to veido vairāk nekā 1200 karavīru no deviņām valstīm – Kanādas, Spānijas, Polijas, Itālijas,

5. attēls

6. attēls

Deviņpadsmitais NATO samits Rīgā, 2006. gada 28.–29. novembris.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

6. attēls

7. attēls

NATO paplašinātās klātbūtnes kaujas grupas sagaidīšanas ceremonija Ādažos, 2017. gada 19. jūnijs.

Fotogrāfs virsseržants Gatis Indrēvics.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

Slovēnijas, Albānijas, Slovākijas, Čehijas un Melnkalnes. Kopš 2014. gada Latvijā uzturas arī ASV vienības, kas nodrošina regulāru spēku nomaīņu. No 2014. gada aprīļa līdz 2017. gada jūnijam Ādažu militārajā bāzē uzturējās ap 150 ASV karavīru, bet kopš 2015. gada maija Lielvārdes militārajā bāzē rotē 60–70 ASV aviācijas vienību karavīri ar Black Hawk helikopteriem.

Vēl viens no soļiem drošības stiprināšanai Latvijā un reģionā kopumā ir 2018. gadā aizsāktā daudznacionālās divīzijas "Ziemeļi" štāba izveide Ādažu bāzē. To veido triju ietvarvalstu – Latvijas, Dānijas un Igaunijas vadībā. Galvenais daudznacionālās divīzijas štāba "Ziemeļi" mērķis ir nodrošināt vienotu komandvadību sabiedroto vienībām reģionā.

Latvijas militāro spēju attīstīšanai NATO sniedz finansiālu atbalstu NATO drošības investīciju programmas ietvaros. Latvija ir saņēmusi vairāk nekā 100 miljonu eiro sabiedroto spēku uzņemšanai nepieciešamās infrastruktūras un apmācību nodrošināšanai valsts teritorijā. Tas ir ievērojami vairāk, nekā Latvija ir iemaksājusi NATO budžetā.

NATO klātbūtni Latvijā apliecina arī NATO izcilības centrs stratēģiskās komunikācijas jautājumos (darbojas kopš 2014. gada). Centrs sniedz atbalstu NATO un tās dalībvalstīm stratēģiskās komunikācijas spēju uzlabošanā – pēta komunikācijas procesus, apkopo un analizē dalībvalstu pieredzi, kā arī veido vienotu izpratni par komunikāciju dalībvalstu vidū. Centra nozīme strauji pieaugusi līdz ar militāro un nemilitāro apdraudējumu spiedienu uz alianses dalībvalstīm.

7. attēls

8. attēls

Daudznacionālās divīzijas "Ziemeļi" štāba atklāšana Ādažu bāzē triju ietvarvalstu – Latvijas, Dānijas un Igaunijas vadībā. 2019. gada 8. marts.

Fotogrāfs Armīns Janiks.

Aizsardzības ministrijas arhīvs

8. attēls

Pateicamies par ieguldījumu Aizsardzības ministrijai un Dr. paed., profesorei, vadošajai pētniecei starptautiskās drošības jautājumos Žanetai Ozoliņai faktu lapas "Latvijas 15 gadi NATO" sagatavošanā.